

(AYDIN İLİ ÖRNEĞİNDE) ÇALIŞAN GÖZÜYLE TARGEL PROJESİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

Dr. Zeki OYMAK
İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü AYDIN

ÖZET

TARGEL çalışanlarının bulunduğu köyler ziyaret edilmiş ve bu yolla Aydın'da görevli TARGEL çalışanlarının %80'den fazlasına ulaşılmıştır. Ziyaretler esnasında dile getirilen düşünce, duygu ve davranışlar not edilmiş, sonra yapılan bir çalışma ile bu notlar pozitif tutum ifadeleri haline dönüştürülmüştür. Bu ifadeler 5'li Likert Tipi Tutum Ölçeğine göre deneklere sorulmuştur.

Çalışma ile;

TARGEL çalışanlarının en temel talebinin, “büro masraflarının bakanlıkça karşılanması (ölçek ortalaması; 4.86, pozitif görüş oranı %96,4)” ve “bağlı köylere ulaşım giderlerinin Bakanlıkça karşılanması” (ölçek ortalaması; 4.76; pozitif görüş oranı %92,9) olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, çalışanlar görev ve sorumluluklarının net olarak tanımlanmamış olduğunu düşünmektedir (ölçek ortalaması; 4.59; pozitif görüş oranı %90,7).

TARGEL çalışanları, il/ilçe personeline göre kendilerinin daha düşük özlük haklarına sahip olduklarına inanmaktadırlar (ölçek ortalaması; 4.84, pozitif görüş oranı %97,4).

“Projenin mevcut haliyle sürdürülmesi” reddedilmekte (ölçek ortalaması: 1.44, Negatif görüş: %92,3) ve Proje çalışanları ile diğer personel arasındaki özlük haklarındaki farkın ve tayin-terfi yönetmeliğindeki farklılığın kabul edilemez olduğu anlaşılmaktadır (ölçek ortalaması, sırasıyla; 1.41 ve 1.41; negatif görüş: %89,7 ve %84,6).

Ancak, tüm bunlara rağmen, TARGEL çalışanının Bakanlık çalışanı olmaktan memnun olduğu da unutulmamalıdır (ölçek ortalaması; 4.20, pozitif görüş oranı %78,8).

1. GİRİŞ

Hepimizin de tanık olduğu gibi 2004 yılında Köy Merkezli Tarımsal Üretim Destek Projesi (KÖY-MER) olarak başlayan kamusal tarımsal danışmanlık sistemi 2007 yılından beri Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi (TARGEL Projesi) olarak sürdürülmektedir. 2012 yılı içinde atanan, yaklaşık 2600 mühendis ve veteriner danışman ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bünyesinde çalışan Tarım Danışmanı sayısı 10.000'e ulaşmıştır.

Bugün itibarıyla TARGEL çalışanları T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının (Bakanlık) personel sayısının çok önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Ancak TARGEL Projesi kapsamında çalışmakta olan mühendis ve veteriner hekimlerin coğrafi bölge, il ve ilçelere göre çok farklı sorunlarının olduğu bilinmektedir. Coğrafi bölge, sosyoekonomik yapı ve tarımsal kültür açısından bakıldığında bu sorunların en az ve en temel olanlarının yaşandığı illerden birinin de Aydın olduğu düşünülmektedir. Bu kanıdan hareketle; TARGEL projesinin uygulanabilirliği ve sürdürülebilirliği açısından en uygun illerden birisi de Aydın'dır. Dolayısıyla, Aydın ilinde TARGEL projesi kapsamında çalışan mühendis ve veteriner hekimlerin çalışma yaşamına ilişkin sorunlarının tespit edilmiş olması projenin en temel sorunlarının tespiti anlamına gelecektir.

2. AMAÇ VE KAPSAM

Çalışma ile Aydın ili özelinde, TARGEL Projesi kapsamında çalışmakta olan 162 mühendis ve veteriner hekimin, çalışma koşullarıyla bağlantılı olarak, içinde buldukları sosyal, kültürel, duygusal, özlük ve ekonomik atmosferlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda, çalışmanın kapsamı; çalışma yaşamına ilişkin memnuniyet durumu, iş tanımları, işsizlik kaygısı, köyde çalışmanın iş verimi ile ilişkisi, ilçede çalışmaya ilişkin görüşler, büro ve ulaşım sorunları, tarımsal üretimle entegrasyon, özlük hakları ve yararlanma durumu, bilgi ve fiziki donanımın yeterliliği ile temel talep ve sorunların tespitidir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Aydın ili genelinde TARGEL Projesi kapsamında köylerde ve beldelerde çalışmakta olan 162 tarım danışmanı çalışmanın materyalini oluşturmaktadır. Çalışanların tümü çalışmanın ana kitlesi olup, tüm çalışanlara ulaştırılan anket formlarından ancak %50'si doldurularak geri dönmüştür. Dolayısıyla, ana kitlenin %50'si tarafından doldurulmuş anket formlarından elde edilen veriler çalışmanın dayandığı materyali oluşturmaktadır.

3.2. Yöntem

Yaklaşık altı ay boyunca, haftada bir gün, TARGEL çalışanlarının istihdam edildiği köylere ziyaretler yapılmıştır. Bu yolla TARGEL çalışanlarının %80'den fazlasına ulaşılmıştır. Ziyaretler esnasında çalışanlar, tarafından dile getirilen düşünce, duygu ve davranışlar not edilmiştir. Daha sonra yapılan bir çalışma ile bu notlar pozitif tutum ifadeleri haline dönüştürülmüştür.

Likert Tipi Beşli Tutum Ölçeği'ne göre deneklerin bu tutum ifadelerine, 5-“Tamamen katılıyorum”, 4- “Kısmen katılıyorum”, 3- “Kararsızım (Fikrim yok)”, 2- “Pek katılmıyorum”, 1- “Hiç katılmıyorum” seçeneklerinden birisi ile cevap vermeleri istenmiştir.

Tutum; kişinin her hangi bir ifade karşısında negatif veya pozitif düşüncesidir. Dolayısıyla, 1, 2, 3, 4 ve 5 katsayılarını kullanarak tutum ifadelerine verilen yanıtlar, deneklerin ifade hakkındaki tutumun negatif veya pozitif oluşunu ve tutumun netliğini vermesi beklenmiştir.

Tutum ifadelerine verilmiş olan yanıtların katsayıları ortalaması, ilgili tutum ifadesinin ölçek ortalamasını vermektedir. Dolayısıyla 4'ten büyük ölçek ortalaması güçlü, pozitif (lehte) bir tutumu, 3 ile 4 arası ölçek ortalaması pozitif (lehte) bir tutumu ifade etmektedir. $3 \pm 0,2$ ölçek ortalaması belirleyiciliği-ayırıcılığı düşük, 3 ise nötr (yansız, tarafsız) tutumu ifade etmektedir. 3 ile 2 arası ölçek ortalaması negatif (aleyhte) tutumu, 2 ile 1 arası ölçek ortalaması ise güçlü, negatif (aleyhte) bir tutumu ifade ettiği şeklinde yorumlanmıştır.

Sayısal olarak 4 ve 5 katsayıları ile verilen yanıtların % oranı “olumlu görüş oranı”, 1 ve 2 katsayısı ile verilen yanıtların % oranı “olumsuz görüş oranı” olarak tanımlanmıştır. Her iki oranın toplamı da “kararlılık oranı” olarak ifade edilmiştir.

Bu çalışma ile Aydın ili genelinde TARGEL Projesi kapsamında köylerde ve beldelerde çalışmakta olan 162 tarım danışmanının tümüne ulaşılarak tam sayım yöntemi ile veri toplanması çalışılmıştır. Anket doldurmak üzere çalışanların tümüne ulaşılmış ve tüm çalışanlardan konu ile ilgili hazırlanan anket sorularına cevap vermeleri istenmiştir. Ancak anketlerin sadece %50'si doldurulmuş olarak geri dönmüştür. Dolayısıyla (mail yoluyla 39, doğrudan anket yoluyla 47 olmak üzere) 86 çalışanın vermiş olduğu yanıtlar üzerinden projenin sürdürülebilirliği hakkında görüş oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anket soruları;

- 1- Çalışma yaşamına ilişkin memnuniyet durumunu
- 2- İş tanımının yeterliliğini
- 3- İşsizlik kaygısını

- 4- Köyde çalışmanın iş verimi ile ilişkisini
- 5- İl/İlçe Müdürlüğünde çalışmaya ilişkin görüşleri
- 6- Büro ve ulaşım sorunlarını
- 7- Çalışanların tarımsal üretimle bağı
- 8- Özlük hakları ve yararlanma durumunu
- 9- Bilgi ve fiziki donanımın yeterliliğini
- 10- Temel sorun ve temel taleplerin tespitini
- 11- Aydın ili verilerinin il dışı verileri ile karşılaştırılmasını

yapmak üzere gruplandırılmış ve elde edilen bulgular bu başlıklar altında irdelenmiştir.

Aynı anket, sosyal paylaşım sitelerinin ilgili grup adreslerinde yayınlanılarak, Aydın dışındaki TARGEL Projesi çalışanlarının da formu doldurması istenmiştir. Verilen süre zarfında 84 anket formu ilgili adrese ulaştırılmıştır.

Aynı istatistik değerlendirmelere tabi tutulan İl dışından gelen formların sonuçları Aydın'da çalışanların sonuçları ile karşılaştırılmıştır.

4. BULGULAR

Bulgular anket soruları grupları doğrultusunda 10 başlık halinde irdelenmiştir.

4.1. Çalışma yaşamına ilişkin duygusal durum.

Çalışanlar Bakanlık çalışanı olmaktan memnundur (Ölçek ortalaması:4.20, olumlu görüş: %78,8). Ancak çalışanlar, çok net bir şekilde, kendini “öteki” hissetmektedir (Ölçek ortalaması:3.94, olumlu görüş: %74,4).

Çalışanlar, çok net olamamakla birlikte,TARGEL çalışanı olmaktan ve köyde çalışıyor olmaktan memnun değildir (Ölçek ortalaması, sırasıyla:2.47 ve 2.65; olumsuz görüş: %46,5 ve %52,3).

Tablo 1; Çalışma yaşamına ilişkin duygusal durum.

	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
Önermeler					
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı çalışanı olmaktan memnunuz.	85	4,20	8,2	78,8	0,87
TARGEL çalışanı olarak kendimi iyi hissediyorum.	86	2,74	46,5	27,9	0,74
İşimi seviyorum.	86	4,13	12,8	75,6	0,88
Bakanlık çalışanları içinde kendimi “öteki” (ikinci sınıf/itilmiş) hissediyorum	86	3,94	22,1	74,4	0,97
Bakanlık çalışanı olarak köyde çalışıyor olmaktan memnunuz.	86	2,65	52,3	32,6	0,85

4.2. İş tanımlarının yeterliliği

Proje çalışanları, iş tanımlarının net olarak yapılmadığını düşünmektedir (Ölçek ortalaması: 1,83; olumsuz görüş: %81,4)

İş tanımlarının düzgün yapılmış olması, proje kapsamında çalışanların görev, yetki ve sorumluluklarının net olarak ifade edilmiş olması anlamına gelmektedir. Bu tanımların, tanımlara

uygun görevlendirmelerin yapılmamış olması, yayım ve danışmanlık hizmet alanını keyifleştirmekte, dolayısıyla hizmet üretme durumunu kişisel istek ve yeteneklere bırakmaktadır.

Tablo 2: İş tanımlarına ilişkin görüşler

Önermeler	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
Yapmam gereken işler Bakanlıkça iyi tanımlanmış.	86	1,83	81,4	10,5	0,92
TARGEL çalışanlarının en temel sorunlarından biri görev ve sorumluluklarının net olarak tanımlanmamış olmasıdır.	86	4,59	7,0	90,7	0,98

4.3. İşsizlik kaygısı

675 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, kamu çalışanlarını “memurlar, sözleşmeli personel, geçici personel ve işçiler” olarak sınıflandırmaktadır. Memur’u, “...asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler” şeklinde tanımlarken (4/A), Sözleşmeli personeli: “...geçici işlerde, ...mali yılla sınırlı olarak sözleşme ile çalıştırılmasına karar verilen ve işçi sayılmayan kamu hizmeti görevlileri” şeklinde tanımlamaktadır (4/B).

Yukarıdaki tanıma da uygun olarak, 4/B sınıfında çalışan TARGEL çalışanları ile 4/A sınıfında çalışan TARGEL çalışanları farklı düzeyde iş kaygısı yaşamaktadır. 4/B kapsamında çalışanlar % 63,9 düzeyinde iş kaygısı yaşarken 4/A’lılarda bu oran sadece %20,8’dir.

Tablo 3: İşsizlik kaygısı.

Önermeler	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
TARGEL çalışanı olarak işimi kaybetme korkusu yaşıyorum (4-b’liler yanıtlasın)	36	3,58	25,0	63,9	0,89
TARGEL çalışanı olarak işimi kaybetme korkusu yaşıyorum(4-a’lılar yanıtlasın)	48	2,21	66,7	20,8	0,88

4.4. Köyde çalışmanın iş verimi ile ilişkisi

Çalışan, sürekli köyde çalışmak zorunda olmayı güçlü bir şekilde reddetmektedir (ölçek ortalaması: 1.66; %84,7)

Üstelik köyde çalışmanın mesleki bilgi ve deneyimine katkısı, iş verimine katkısı, tarımsal üretimin miktar ve kalitesine katkısı ve çiftçilerin gelir artışına katkısı konusundaki görüşleri de negatiftir (ölçek ortalaması, sırasıyla: 2.74, 2.16, 2.71, 2.29; olumsuz görüş, sırasıyla: %50,0, 68,2, 50,0, 61,2)

Tablo 4: Köyde çalışanın iş verimi ile ilişkisi.

	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
Önermeler					
TARGEL çalışanı her zaman köyde çalışmalıdır.	85	1,66	84,7	11,8	0,96
Köyde çalışıyor olmak mesleki bilgi ve deneyimime olumlu katkı yapıyor.	86	2,74	50,0	40,7	0,91
Köyde çalışmak iş verimimi artırıyor.	85	2,16	68,2	21,2	0,89
Köyde çalışarak tarımsal üretimin miktar ve kalitesinin artırılmasına katkı yapıyorum.	86	2,71	50,0	36,0	0,86
Köyde çalışmam nedeniyle çiftçilerin geliri artmıştır.	85	2,29	61,2	17,6	0,79

4.5. İl/İlçe Müdürlüğünde çalışmaya ilişkin görüşler

Tüm tutum ifadelerinde İl/İlçe müdürlüklerinde çalışarak işini daha çok seveceği, daha verimli olacağı, mesleki bilgi ve deneyimine daha çok katkı yapacağı ve çiftçilere daha faydalı olacağına ilişkin görüşler oldukça güçlüdür. Çalışanların %70'den fazlası İl/İlçe müdürlüğünde çalışarak işini daha çok seven, dolayısıyla daha mutlu ve daha verimli, dolayısıyla daha faydalı bir çalışan olacağını düşünmektedir.

Tablo 5: 4.5. İl/İlçe Müdürlüğünde çalışmaya ilişkin görüşler.

	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
Önermeler					
İl/İlçe Müdürlüğünde çalışmak işimi daha çok sevmeme sebep olur.	85	4,01	15,3	72,9	0,88
İl/İlçe Müdürlüğünde çalışmak iş verimimi artırır.	85	4,01	10,6	75,3	0,86
İl/İlçe Müdürlüğünde çalışmak mesleki bilgi ve deneyimime olumlu katkı yapar.	85	4,07	14,1	75,3	0,89
İl/İlçe Müdürlüğünde çalışmak çiftçilere daha faydalı olmamı sağlar.	85	4,00	10,6	67,1	0,78

4.6. Büro ve ulaşım sorunları

TARGEL çalışanlarının 67,9'unun bürosu vardır. Bürosu olanların %42,9'u bürosundan memnundur ancak sadece 39,3'ü bürosunu sevmektedir.

Bürosu olanların %87,7'sinde sabit telefon, %60,7'sinde internet yoktur.

Bürosu olanların %55,4'ünün lavabo-tuvalet sorunu, %64,3'ünün temizlik sorunu, %82,1'inin ise ısıtma/soğutma sorunu vardır. Çalışanların 47,3'ü bürosunun ısıtma-soğutma, temizlik, elektrik, telefon, internet giderlerini kendisi karşılamaktadır. Ancak %47,3'ünün bu tip masrafları belediye veya muhtarlıklarca karşılanmaktadır.

Bürosu olan çalışanların %55,6'sı Belediye veya muhtarlığın hizmet binasındaki tuvalet ve lavaboyu, %54,7'si umumi tuvalet veya köy sakinlerinin tuvalet ve lavabosunu kullanmaktadır.

Köyde bürosu olanların 66,7'sinin kullandığı tuvaletin düzenli temizliği yapılmadığı gibi, %82,1'inin tuvaletinin temizliği de her hangi bir kurumca yapılmamaktadır.

Çalışanların %55,4'ünün bürosu sağlıklı, %62,5'inin bürosu büro malzemeleri açısından yetersizdir.

Çalışanların %64'ü bağlı köylere ulaşımında güçlük çektiğini belirtmektedir.

Tablo 6: Büro ve ulaşım sorunları

	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık (%)
Önermeler					
Köyde bürom var.	84	3,60	29,8	67,9	0,98
Büromdan memnunum.	56	3,07	39,3	42,9	0,82
Büromu seviyorum	56	2,86	48,2	39,3	0,88
Büromun telefonu var	57	1,47	87,7	12,3	1,00
Büromda internet var	56	2,52	60,7	39,3	1,00
Büromun lavabo ve tuvalet sorunu var.	56	3,23	44,6	55,4	1,00
Büromun temizlik sorunu var	56	3,57	28,6	64,3	0,93
Büromun ısıtma/soğutma sorunu var	56	4,27	16,1	82,1	0,98
Umumi tuvalet, kahvehane tuvaleti veya köy sakinlerinin tuvaletini kullanıyorum	53	3,15	45,3	54,7	1,00
Kullandığım lavabo ve tuvaletin temizliği düzenli yapılıyor.	54	2,17	66,7	24,1	0,91
Büromun temizliğini Belediye/muhtarlık/ÇMK/vs yapıyor	56	1,64	82,1	12,5	0,95
Büromun aydınlatma, ısıtma/soğutma, su, telefon, internet, temizlik vs giderleri belediyece/muhtarlıkça/ÇMK'ca/vs karşılanıyor.	56	3,00	42,9	50,0	0,93
Büromun aydınlatma, ısıtma/soğutma, su, telefon, internet, temizlik vs giderlerini kendim karşılıyorum.	55	2,87	47,3	47,3	0,95
Büromun koşulları sağlıklı ve düzgündür.	56	2,50	55,4	30,4	0,86
Büromdaki büro malzemeleri yeterlidir.	56	2,39	62,5	30,4	0,93
Bağlı köylere ulaşımında zorluk çekiyorum.	84	3,61	26,2	64,3	0,90

4.7. Çalışanların tarımsal üretimle bağı (entegrasyonu)

Çalışanların tarımsal üretimle olan bağıni işverenin amacı doğrultusunda pek çok yöntemle kurmak mümkündür. PARGEL Projesi çalışanlarının tarımsal üretimle olan bağı (entegrasyonu) aşağıdaki sorulara verdikleri yanıtlarla test edilmeye çalışılmıştır.

Çalışanlar, üretim sürecinin seçim, planlama, kredilendirme, kontrol, uygulama, denetim, kayıt, destek vs aşamalarından en az birinde sorumlu olarak görev yaptıklarını düşünmektedir (ölçek ortalaması: 3.38; olumlu görüş: %60,5).

Çalışanlar, tarımsal üretimin sürekliliğini sağlamak üzere afet koordinasyon merkezi ve sigorta şirketleri ile sürekli bilgi alışverişi içinde değildir (ölçek ortalaması: 1.75; olumsuz görüş: %75,9).

Çalışanlar, bölgesi içindeki tarımsal işletmelerin işletme ve edindirme (mekanizasyon/canlı-cansız demirbaş vs) finansmanı ve kredilendirmesi aşamalarında görüşüne ihtiyaç duyulmadığını beyan etmektedir (ölçek ortalaması: 2.17; olumsuz görüş: %61,8).

Aynı zamanda çalışanlar tarımsal üretimin süreci içinde üretilen tarımsal ürünlerin gıda güvenliğinin her hangi bir aşamasında görevli değildir (ölçek ortalaması: 1.92; olumsuz görüş: %73,1).

Tablo 7: Çalışanların tarımsal üretimle bağı (genel)

Önermeler	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
Üretim sürecinin seçim /planlama /kredilendirme/ kontrol/ uygulama/denetim/kayıt/destek vs aşamalarından en az birinde sorumlu olarak görev yapıyorum	86	3,38	34,9	60,5	0,95
Tarımsal üretimin sürekliliğini sağlamak üzere afet koordinasyon merkezi ve sigorta şirketleri ile sürekli bilgi alışverişim var.	79	1,75	75,9	10,1	0,86
Bölgemdeki tarımsal işletmelerin işletme ve edindirme (mekanizasyon/canlı-cansız demirbaş vs) finansmanı ve kredilendirmesinde görüşüme ihtiyaç duyuluyor.	76	2,17	61,8	22,4	0,84
Tarımsal üretim süreci içinde üretilen ürünlerin gıda güvenliğinden sorumluyum	78	1,92	73,1	17,9	0,91

Çalışanların tarımsal üretimle olan bağı meslek grupları açısından da değerlendirilmiştir.

Her iki meslek grubu adına bakıldığında veteriner hekim kökenli danışmanların görev tanımlarının daha net olduğu anlaşılmaktadır.

Mühendis kökenli çalışanlarda ise görev ve sorumlulukla ilgili sınırların net olmadığı, çalışanların daha çok kendi yetenekleri/yetkinlikleri doğrultusunda kendi görev alanlarını oluşturdukları gibi bir karışıklık görülmektedir.

4.7.1. Mühendisler

Çalışanlar, sınırlı da olsa, tarımsal üretim sürecinde kullanılan kimyasalların kullanma zamanları ve miktarlarının belirlenmesinde ve tarımsal üretime verilen destek ödemelerinin tespit, kayıt ve ödeme aşamalarında sorumlu olarak görev almaktadırlar (ölçek ortalaması, sırasıyla: 3.45 ve 3.26; olumlu görüş: %62,5 ve 52,6).

Ancak çalışanların, bazı kimyasalların uygulamasına refakat etmek, üretimi yapılacak tarımsal ürünlerin seçimi ve planlamasını yapmak, sözleşmeli üretimin (organik, Eurogap, vs) arazide uygulamasını yapmak, yapılan tarımsal ürünlerin üretim miktarı, fiyatı, üretilen katma değer vs gibi istatistik verilerin tespitinde görev yapmak, tarımsal uygulamaların (sürüm, toprak hazırlama, ekim, hasat vs) uygunluğunu denetlemek gibi konularda aktif görev yapmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 8: Çalışanların tarımsal üretimle bağı (mühendisler)

Önermeler	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
Tarımsal üretim sürecinde kullanılan kimyasalların kullanma zamanları ve miktarlarının belirlenmesinde sorumlu olarak görev alıyorum	56	3,45	28,6	62,5	0,91
Bölgemde yapılan tarımsal üretime verilen destek ödemelerinin tespit, kayıt ve ödeme aşamalarında sorumlu olarak görev alıyorum	57	3,26	38,6	52,6	0,91

Tarımsal üretim sürecinde kullanılan bazı kimyasalların uygulamasını yapıyorum (ve/veya refakat ediyorum)	56	2,38	62,5	26,8	0,89
Bölge içinde üretimi yapılacak tarımsal ürünlerin seçimi ve planlamasında sorumlu olarak görev yapıyorum.	56	2,21	66,1	23,2	0,89
Bölge içinde yapılan sözleşmeli üretimin (organik, Eurogap, vs) arazide uygulanması ve denetimi konusunda sorumlu olarak görev yapıyorum.	55	2,18	70,9	25,5	0,96
Bölge içinde üretimi yapılan tarımsal ürünlerin üretim miktarı, fiyatı, üretilen katma değer vs gibi istatistik verilerin tespitinde sorumlu olarak görev yapıyorum.	55	2,42	60,0	27,3	0,87
Bölge içinde sürdürülen tarımsal faaliyet uygulamalarının (sürüm, toprak hazırlama, ekim, hasat vs) uygunluğu konusunda sorumlu olarak görev yapıyorum.	55	2,91	40,0	43,6	0,84

4.7.2. Veteriner Hekimler

TARGEL projesi kapsamında çalışan veteriner hekimler, tarımsal işletmeler elinde bulunan canlı demirbaşın (sığır, koyun, keçi vs) takip, kayıt ve sevk işlemlerinde ve tarımsal işletmeler elinde bulunan canlı demirbaşın (sığır, koyun, keçi vs) bakım, besleme, koruyucu aşlamaları vs işlemlerinde aktif olarak görev yapmaktadır.

TARGEL projesi kapsamında çalışan veteriner hekimler, tarımsal işletmeler elinde bulunan canlı demirbaşın (sığır, koyun, keçi vs) acil klinik vakalarında ve mezbahalarda görev yapmamakla birlikte önemli bir kısmının bu konuda görev yaptığı/yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 9: Çalışanların tarımsal üretimle bağı (veteriner hekimler)

	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
Önermeler					
Bölgedeki tarımsal işletmeler elinde bulunan canlı demirbaşın (sığır, koyun, keçi vs) takip, kayıt ve sevk işlemlerinde görev yapıyorum.	30	3,93	20,0	73,3	0,93
Bölgedeki tarımsal işletmeler elinde bulunan canlı demirbaşın (sığır, koyun, keçi vs) bakım, besleme, koruyucu aşlamalar vs işlemlerinde görev yapıyorum.	29	4,21	13,8	75,9	0,90
Bölgedeki tarımsal işletmeler elinde bulunan canlı demirbaşın (sığır, koyun, keçi vs) acil klinik vakalarında görev yapıyorum.	29	2,14	65,5	24,1	0,90
Bölge içinde ve/veya dışındaki mezbahalarda görev yapıyorum.	29	2,38	65,5	31,0	0,97

4.8. Özlük hakları ve yararlanma durumu

Çalışanlar, genel olarak, özlük haklarının il/ilçe çalışanlarına göre daha az olduğuna inanmaktadır (ölçek ortalaması; 4.38; olumlu görüş; %87,1).

Çalışanlar, seyyar görev yolluğu, geçici görev yolluğu, arazi tazminatı vs gibi özlük haklarının bir kısmından yararlanamadığını düşünmektedir (ölçek ortalaması; 2.18; olumsuz görüş; %70,2).

Tablo 10: Özlük hakları ve yararlanma durumu.

Önermeler	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
TARGEL çalışanlarının özlük hakları, il/ilçe çalışanlarına göre daha azdır.	85	4,38	10,6	87,1	0,98
Seyyar görev yolluğu, geçici görev yolluğu ve arazi tazminatı vs gibi özlük haklarının tümünden yararlanıyorum.	84	2,18	70,2	26,2	0,96

4.9. Bilgi ve fiziki donanımın yeterliliği

Çalışanlar bilgi birikimi açısından kendilerini yeterli bulmaktadır (ölçek ortalaması: 3.31; olumlu görüş: %54,2). Ancak bilgi birikimi açısından kendisini yetersiz bulan çalışan sayısı da küçümsenmemelidir (%32,5)

Çalışanlar, aynı zamanda, çalışma bölgelerindeki tüm işletmelere hizmet verebilecek fiziki donanıma sahip olmadığını düşünmektedir (ölçek ortalaması; 2.63; olumsuz görüş:%55,4).

Tablo 11: Bilgi ve fiziki donanımın yeterliliği.

Önermeler	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
Bölgedeki aktif tarımsal işletmelerin tümüne hizmet verebilecek bilgi birikimine sahibim.	83	3,31	32,5	54,2	0,87
Bölgedeki aktif tarımsal işletmelerin tümüne hizmet verebilecek fiziki donanıma sahibim.	83	2,63	55,4	30,1	0,86

4.10. Temel sorunlar ve talepler

Ölçek ortalaması 4,0'dan büyük tutum ifadeleriyle, 2,0'dan küçük (güçlü olumlu tutum ve güçlü olumsuz tutum belirtilen) tutum ifadeleri öncelikle ele alınması gereken temel sorunlar, çözümüne ilişkin görüşler de talepler olarak tanımlanmıştır.

Buna göre en temel sorunlar ve çözümün ilişkin talepler aşağıya çıkarılmıştır.

- 1- TARGEL çalışanının en temel sorunu büro sorunudur (ölçek ortalaması: 4.40; olumlu görüş: %89,5). Dolayısıyla en güçlü talebi, "büro masraflarının Bakanlıkça karşılanmasıdır" (ölçek ortalaması: 4.86; olumlu görüş: %96,4).
- 2- Bağlı köylere ulaşım sorunu en önemli sorunlardan biridir (ölçek ortalaması: 4.45; olumlu görüş: %87,1). Dolayısıyla; çalışan, görev bölgesi içindeki köylere giderken Bakanlık araç ve/veya yakıt sağlamalıdır (ölçek ortalaması: 4.74; olumlu görüş: %92,9).
- 3- TARGEL çalışanı görev ve sorumluluklarının iyi tanımlanmış olduğuna inanmamaktadır (ölçek ortalaması: 1.83; olumsuz görüş; %81,4). Görev ve sorumlulukları net olarak tanımlanmalıdır (ölçek ortalaması: 4.59; olumlu görüş: %90,7).
- 4- TARGEL çalışanı kendine tanınan özlük haklarının il/ilçe personeline göre daha az olduğuna inanmaktadır (ölçek ortalaması: 4.38; olumlu görüş: %87,1). Üstelik bu farkı

normal de bulmamaktadır (ölçek ortalaması: 1,42; olumsuz görüş: %88,2). Dolayısıyla; diğer çalışanlara göre özlük haklarındaki sınırlamalar giderilmelidir (ölçek ortalaması: 4.52; olumlu görüş: %89,3). Örneğin; puanı yettiği takdirde, il/ilçeye tayin isteyebilmelidir (ölçek ortalaması: 4.58; olumlu görüş: %88,1)

- 5- Sürekli köyde çalışmak zorunda kalmak en önemli sorunlardan biridir (ölçek ortalaması: 4.26; olumlu görüş: %80,2).
- 6- Aynı işi yapan kişiler olarak farklı biçimlerde istihdam ediliyor olmak kabul edilemez bulunmaktadır (ölçek ortalaması: 1,91; olumsuz görüş: %75,6)
- 7- Çalışan, TARGEL Projesinin bu haliyle sürdürülemez olduğunu adeta haykırmaktadır (ölçek ortalaması: 1,37; olumsuz görüş: %91,5).

Tablo 12: Temel sorunlar ve talepler

Önermeler	Cevaplayan Kişi Sayısı	Ölçek Ortalaması	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	Kararlılık
OLUMLU GÖRÜŞ BELİRTİLEN TUTUM İFADELERİ					
1- Büro masraflarım Bakanlık tarafından karşılanmalıdır.	84	4,86	1,2	96,4	0,98
2- Özel görevler dışında, bağlı köylere giderken, Bakanlık araç ve/veya yakıt sağlamalıdır.	85	4,74	2,4	92,9	0,95
3- TARGEL çalışanlarının en temel sorunlarından biri görev ve sorumluluklarının net olarak tanımlanmamış olmasıdır.	86	4,59	7,0	90,7	0,98
4- TARGEL çalışanı (puanı yettiği takdirde) il/ilçeye tayin isteyebilmelidir.	84	4,58	7,1	88,1	0,95
5- TARGEL çalışanlarının en temel sorunlarından biri, diğer çalışanlara göre özlük haklarındaki sınırlamalardır.	84	4,52	6,0	89,3	0,95
6- TARGEL çalışanlarının en temel sorunlarından biri bağlı köylere ulaşım sorunudur.	85	4,45	8,2	87,1	0,95
7- TARGEL çalışanlarının en temel sorunlarından biri büro sorunudur.	86	4,40	8,1	89,5	0,98
8- TARGEL çalışanlarının özlük hakları, il/ilçe çalışanlarına göre daha azdır.	85	4,38	10,6	87,1	0,98
9- TARGEL çalışanlarının en temel sorunlarından biri köyde çalışmak zorunda kalmaktır.	86	4,26	14,0	80,2	0,94
10- Büromun ısıtma/soğutma sorunu var	78	4,06	20,5	75,6	0,96
OLUMLSUZ GÖRÜŞ BELİRTİLEN TUTUM İFADELERİ					
11- Aynı işi yapan kişiler olarak farklı biçimlerde istihdam ediliyor olmamızı uygun buluyorum.	82	1,91	75,6	17,1	0,93
12- Yapmam gereken işler Bakanlıkça iyi tanımlanmış.	86	1,83	81,4	10,5	0,92
13- TARGEL çalışanı her zaman köyde çalışmalıdır.	85	1,66	84,7	11,8	0,96
14- TARGEL çalışanları ile il/ilçe çalışanları arasındaki özlük haklarındaki fark normaldir.	85	1,42	88,2	5,9	0,94
15- TARGEL bu haliyle sürdürülmelidir.	82	1,37	91,5	6,1	0,98
16- TARGEL çalışanları ile il/ilçe çalışanları arasındaki tayin/terfi yönetmeliği farkı normaldir.	85	1,31	89,4	1,2	0,91

4.11. Aynı ili verilerinin il dışı verileri ile karşılaştırılması

Aydın ili dışından 84 anket değerlendirilmek üzere, zamanında elimize ulaşmıştır. 10.000 çalışan için 84 anket oldukça küçük bir örnektir. Bu nedenle sonucunun güvenilirlik düzeyi oldukça düşük olmakla birlikte temel tezin doğruluğunu test etmek için yeteri olduğu düşünülmektedir.

İl dışı ile il içi anket sonuçlarına göre; temel sorunlar ve temel taleplerde ayırıcı bir fark yoktur. Ancak diğer pek çok konuda da ciddi benzerlikler olmakla birlikte Aydın çalışanlarının ifadeler karşısındaki tutumu, daha çok, iyi olan, arzulanana taraftadır. Dolayısıyla; Aydın ilinin TARGEL Projesinin en başarıyı illerinden biri olduğu yönündeki teori doğrulanmıştır.

Konuyu ifadeler açısından ele alacak olursak;

Bakanlık çalışanı olma nedeniyle duyulan memnuniyet, iş sevgisi, kendisini ikinci sınıf hissetme, büro memnuniyeti vs tüm kalemlerde Aydın çalışanlarının il dışına göre daha iyi olduğu söylenmelidir. Ancak bu memnuniyet Aydın ilinde sorunların genel anlamda çözülmüş olduğu anlamına gelmemelidir: bu durum sadece TARGEL sorunsalının Aydın dışındaki illerde daha yakıcı hissedildiği şeklinde yorumlanabilir.

Sadece “iş kaygısı” konusunda diğer illere göre Aydın’da aleyhte bir fark görülmektedir. Bunu da daha iyi koşullarda çalışıyor olmanın ve işini daha çok seviyor olmanın ürettiği kaybetme kaygısı olarak tanımlamak mümkündür.

Tablo 13: Aydın ili verilerinin il dışı verileri ile karşılaştırılması.

Önermeler	Ölçek Ortalama	Olumsuz Görüş (%)	Olumlu Görüş (%)	il Dışı Ölçek Ort.	il Dışı Olumsuz Grş.	il Dışı Olumlu Grş.
39- Büro masraflarım Bakanlık tarafından karşılanmalıdır.	4,8	1,2	96,4	4,7	6,3	93,8
38- Özel görevler dışında, bağlı köylere giderken, Bakanlık araç ve/veya yakıt sağlamalıdır.	4,7	2,4	92,9	4,9	2,5	97,5
44- TARGEL çalışanlarının en temel sorunlarından biri görev ve sorumluluklarının net olarak tanımlanmamış olmasıdır.	4,6	7,0	90,7	4,5	3,8	84,6
48- TARGEL çalışanı (puanı yettiği takdirde) il/ilçeye tayin isteyebilmelidir.	4,6	7,1	88,1	4,8	1,3	94,9
1- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı çalışanı olmaktan memnunum.	4,2	8,2	78,8	3,1	39,5	50,6
3- İşimi seviyorum.	4,1	12,8	75,6	3,3	37,5	53,8
4- Bakanlık çalışanları içinde kendimi “öteki” (ikinci sınıf/itilmiş) hissediyorum	3,9	22,1	74,4	4,3	17,3	82,7
2- TARGEL çalışanı olarak kendimi iyi hissediyorum.	2,7	46,5	27,9	1,5	90,1	4,9
22- Büromdan memnunum.	2,5	53,8	31,3	1,7	78,1	12,3
23- Büromu seviyorum	2,4	60,8	29,1	1,7	80,8	11,0
6- Bakanlık çalışanı olarak köyde çalışıyor olmaktan memnunum.	2,6	52,3	32,6	1,6	84,0	12,3
37- Bağlı köylere ulaşmada zorluk çekiyorum.	3,6	26,2	64,3	4,2	17,5	78,8
21- Köyde bürom var.	3,6	29,8	67,9	3,0	46,8	49,4
8- TARGEL çalışanı olarak işimi kaybetme korkusu yaşıyorum (4-b'liler yanıtlasın)	3,6	25,0	63,9	3,3	34,8	52,2
13- Köyde çalışmak çiftçilere daha faydalı olmamı sağlıyor	2,8	46,5	36,0	1,7	80,2	14,8
69- Bölgemdeki aktif tarımsal işletmelerin tümüne hizmet verebilecek fiziki donanıma sahibim.	2,6	55,4	30,1	1,9	74,0	16,9
35- Büromun koşulları sağlıklı ve düzgündür.	2,2	64,1	23,1	1,6	81,9	12,5
32- Büromda internet var	2,2	69,2	30,8	1,5	86,1	12,5

65- Seyyar görev yolluğu, geçici görev yolluğu ve arazi tazminatı vs gibi özlük haklarımın tümünden yararlanıyorum.	2,2	70,2	26,2	1,9	73,7	19,7
11- Köyde çalışmak iş verimimi artırıyor.	2,2	68,2	21,2	1,4	87,7	6,2
36- Büromdaki büro malzemeleri yeterlidir.	2,1	70,5	24,4	1,7	79,5	12,3

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın “tam sayım” yöntemiyle yapılması, yani tüm çalışanlara ulaşılarak, anket sorularına cevap vermeleri planlanmıştır. Plana uygun olarak tüm çalışanlara da ulaşılmıştır, ancak geri dönen anket sayısı tam %50’dir. Alınan anket sayısı istatistiksel açıdan yeterli görülmekle birlikte, pek çok sorunu olduğu bilinen çalışanlardan sadece %50’sinin, soruna sahip çıkmak anlamına gelen, anket formunu doldurmuş olması anlamlıdır.

Buradan, “çalışanların sorunlarına sahip çıkmadıkları” gibi kolaycı bir çözüme de ulaşmak mümkündür, ancak Çalıştay ve bu çalışmaya temel olan anket formunun doldurulmasıyla ilgili olarak bazı çevrelerce yürütülen antipropagandanın da etkisinin olabileceği gerçeği gözden kaçırılmamalıdır. Görülen o ki; çalışanların sorunlarına sahip çıkmamalarından daha çok, Çalıştayın “politik” veya “kötü niyetli” olabileceği söylentisi çalışanların önemli bir kısmının formu doldurmasını engellemiştir.

Barışçıl ve çözüm odaklı bir çalışma için katılımın %50’de kalması başarısızlıkmiş gibi görünse de bu koşullara rağmen katılımın %50’ye ulaşmış olması demokrasi kültürü adına bir başarı sayılmalıdır.

Yani; demokrasi ve hak mücadelesinin mağlubu yoktur.

Çalışmanın en öne çıkan yanı; Bakanlık tarafından TARGEL konusuyla ilgili bazı çalışmalar yapılmış olmakla birlikte konuya çalışan açısından bakan başka bir akademik çalışmanın henüz yapılmamış olmasıdır. Bu nedenle; çalışmanın, Bakanlığın çalışanla ilgili politikalarının oluşumu adına önem arz edeceği ve Türk tarımına katkı vereceği düşünülmektedir.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Türkiye’nin tarımsal yapısına (küçük ve yoksul işletmelerin çokluğu, tarımsal gelirlerin düşüklüğü, tarımsal örgütlenmenin zayıflığı vs.) bakıldığında kamusal tarımsal yayımdan kısa zamanda vazgeçilecek gibi görünmemektedir.

Çalışan adına konuya bakıldığında ise tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetinin başka bir finansman modeliyle karşılanması mümkün görünmemektedir. Bu koşullarda kamusal tarımsal danışmanlıktan kısa dönemde vazgeçilemeyecektir. Dolayısıyla temel sorunlara çözüm aramak en makul yaklaşım gibi görünmektedir.

Çalışmanın tümüne bakıldığı takdirde TARGEL Projesinin “Tarım Bakanlığınının kanayan yarası” olduğu tespiti doğru bir tespittir. Ancak sorunlar ve talepler tek tek incelendiğinde konu çok da çözümsüz görünmemektedir.

Konuya çalışan açısından bakılabildiğinde, empati kurulabildiğinde, konuya eşitlikçi ve temel insan hakları ve çağdaş ihtiyaçların karşılanması penceresinden bakılabildiğinde bugün sorun olan birçok konunun çözüleceğine inanılmaktadır.